hushaugerettigheder, medens den lader det spørgsmål stå åbent, om der er flere rettigheder end disse,der kan betegnes som hushaugerettigheder.

Jeg tror ikke denne sondring mellem lunnindir og hushaugerettigheder kan opretholdes. Der er ingen principiel forskæl på de to ting. Sætningen om, at hushaugerettigheder er rettigheder,der udøves i hushaugen,kan ikke opretholdes. Den gælder næppe for gåsehold,tørveskær og flagskurð,og i hvert fald ikke for rettigheder til andele i heimrustir,som dommen af 1.2.1855 medtager som en hushaugeret. At rettighederne er knyttet til bøen, kan for det første være tvivlsomt for alle rettighedernes vedkommende,men det er i hvert fald ikke noget særkende for hushaugerettighederne,da mange lunninder også betragtes som knyttet til bøen. Det er derfor sikkert rigtigt som LBK gjorde at samle alle disse rettigheder under samme begreb. LBK kaldte dem herligheder. Jeg vil foretrække at kalde det hele lunnindir.

Der kunne sikkert nævnes mange flere lunnindir end de her omhandlede rettigheder. f.eks. retten til udnyttelse af vandkraft og mineraler i undergrunden, og det er et spørgsmål, om man ikke må betragte alle rettigheder, der ikke er udskilt af jordfællesskabet som lunnindir,jfr. det II,s. 182 citerede afsnit af dommer Bonnevies landboret og foran i kap.I.

I denne betydning vil jeg i hvert fald benytte udtrykket i denne fremstilling,idet dog de forskellige lunnindir,der er knyttet til husdyrbruget, og som allerede er omtalt i bd.I, ikke skal gøres til genstand for fornyet omtale her.

S t r a n d r e t t e n.

I.Indledning.

I det følgende skal behandles alle de lunnindir, der er knyttet til stranden. Det er en mangeartet samling af rettigheder,der her er tale om. Som eksempler kan nævnes drivtømmer,drivtang,jordehval, ret til at tage sten og sand m.v.,forskellige fiskerirettigheder og retten til at benytte selve strandarealet til byggeplads, fisketørringsplads m.v. Opregningen er næppe udtømmende.

I forbindelse med spørgsmålene om udøvelsen af alle disse rettigheder,der har givet anledning til megen diskussion og en lang række retssager, står de to vigtige problemer: 1) hvem "ejer" stranden, og 2) hvorledes afgrænses denne ret mod land og mod havet. Det sidste spørgsmål hører vel nok til de mest omdiskuterede indenfor bygderetten.

Det er muligt, at disse spørgsmål må besvares forskelligt i relation til de forskellige rettigheder, men jeg skal dog alligevel gøre et forsøg på at opstille visse fælles retningslinier.

Det er dog indlysende,at jo længere man kommer bort fra kysten,des mindre ret har strandejeren, og at der må komme et punkt hvor strandejeren ingen ret har, men dermed er ikke sagt, at der ikke kan være andre,der har rettigheder her. Det er jo en kendt sag, at staterne hævder at have rettigheder over dele af havet,der beskyller deres kyster,og det vil derfor være rimeligt her at undersøge karakteren af denne ret. Et eller andet sted hører også statens ret op. Det, der ligger udenfor, kaldes det åbne hav og kan

onale vande. Privates rettigheder kan næppe udstræk
en egentlig privat ejendomsret kan der formentlig k
med hensyn til den del af havet, der ligger nærmes
indre dele af nationale vande og søterritorium.

I det følgende skal først behandles statens re
havet, og derpå privates rettigheder over dette.

II Statens rettigheder over havet.

I tidligere tid tillagde staterne sig vidtgåe
over havene. Allerede romerne kaldte Middelhavet fo
og den romerske kejser Antonius Pius (138-161) erkl
havets herre, ligesom de senere tysk-romerske kejse
for "oceanets konge". I den senere middelalder betr
som Adriaterhavets og Genua som Det Liguriske Havs
de store opdagelsesrejser delte Spanien og Portugal
ne mellem sig, således at Spanien fik herredømmet o
og Den Mexikanske Havbugt og Portugal over Det Indi
Nordeuropa gjorde England krav på at være herre ove
Atlanterhavet nord for Cap Finisterre i Spanien.

Her i Norden gjorde de dansk-norske konger kra
met over Østersøen og Nordhavet. Denne ret blev ane
ved traktat af 22.6.1583,hvorefter den dansk-norske
have en årlig afgift af 100 rosenobler for at tillad
bes sejlads nord om Norge.

Hvor fristende det end kunne være,skal j
mere ind på spørgsmålet om udøvelsen af disse
ver Nordhavet,men blot henvise til:
Danmarks Riges Historie IIIa s.221 & 223,Iv s.
Arup: Danmarks Historie II,s.632,635 & 651 f.
Dánial Nolsøe: Um fiskimarkið við Føroyar.

Det er ejendommeligt, at få år før havde Engl
nien hævdet en anden opfattelse. Spanien ville i k
stående herredømme over Stillehavet forbyde andre n
at sejle dér. Heroverfor hævdede Dronning Elisabet
alle nationer havde ret til at sejle på Stillehave
kelt nation kunne hævde noget krav på verdenshavet

Denne opfattelse blev videreført i Hugo Groti
librum,der udkom 1609. Grotius var advokat i det h
diske kompagni,og anledningen til bogen var, at en
kaptajner havde kapret et portugisisk skib i stræd
tra og Malakka. Portugal protesterede herimod unde
sit påstående herredømme over Det Indiske Ocean,me
dede Grotius, at havene ikke kunne være en enkelt

Denne opfattelse blev stærkt imødegået fra m
Grotius' opfattelse kan først siges at være træng
kershoeks skrift "De dominio Maris", der udkom 17
opstillede han grundsætningen: "Terræ potestas fi
armorum vis." (Landets magt slutter, hvor våbnene
Dette har man fortolket således, at kanonskudsvid
for søterritoriets udstrækning.

Grotius's og Bynkershoeks lære om havets fri
være almindelig anerkendt. Ingen stat gør nu krav
over det åbne hav. Noget andet er, at staterne ved

LM-099/2023

*«Der kunne sikkert nævnes mange flere lunnindir end de her omhandlende rettigheder, f.eks. retten til udnyttelse af vandkraft og mineraler i undergrunden, og det er et spørgsmål, om man ikke må betragte **alle** rettigheder, der ikke er udskilt af jordfællesskabet som lunnindir, jfr. delt II, s.182 citerede afsnit af dommer Bonnevies landboret og foran i kap.I." Bjørk E.A: "Færøsk bygderet" 3.del. Matrikulstovan 1963. Tórshavn. Kap 1· 2, pp.1-6.*